

თეატრი სხოვნება

სათაფრო სალიტერატურო "ქრნალი

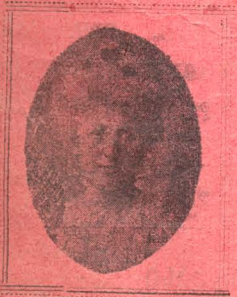
შაბათი, 9 იანვარი

№ 2 - 1916

ბ. ამავე ნომერში ს. მგა-
ლობის შეიღის

ქართულ მწერალ-მოდგაწა
თა წერილები")

ნინო ნაკაშიძე
„ნაკადული“-ს რედაქტორი

თავ პ. ი თუმანიშვილი
„ნაკადული“-ს გამომცემელი

მ ი დემურია (ქ. 1910 წ. იანვარში)

1916 მიწვევა ხელის მოწერა 1916

ყოველკვირეული სათეატრო, სალიტერატურო, სახელოვნო-სამხატვრო, საზოგადოებრივ შინაარსის სურათებშიანი ჟურნალი იუმორისტული განყოფილებით, შარყებით და კარიკატურებით

წლიურად
მართვა

„თეატრი და ცხოვრება“

წლიური გამომცემისა მართვა

წლიურად
5 მან.
ნახ. წლ.
3 მან.

1916 წელსაც გამოვა

ჩვეულებრივი სრული პროგრამით, უკვე ცნობილი რედაქციით, სახეუმოხვეცილ და ახალგაზრდა მწერალთა მონაწილეობით.

ჟურნალი პარტიათა გარეშეა, პროგრესული მიმართულებისა ჟურნალში სურათებზე სურათი დაიბეჭდება

ფასი: წლიურად ისევ 5 მ., ნახევ. წლით—3 მ. ფულის შემოტანა ნაწლ-ნაწილადაც შეიძლება. ხელის მოწერის დროს—2 მ. მაისში—2 მ. ენკენისთვის 1 მ. ვინც მთელი წლის გადასახადს ამ თავითვე შემოიტანს, ამა ქრისტეშობისთვის ნორგებიც გაეგზავნება.

ხელის მოწერა მიიღება „სორაპანის“ სტაშაში (მადათოვის კუჩხ. № 1, ვორონტოვის პატარა ხიდის ყურში, მუხრან-ბატონის სახ.) იოსებ იმედაშვილთან დილით 9—2 ს. საღ. 5—7 ს. ფოსტით: Тифлисть, ред. „Театри да Цховреба“—Иос. Имедашвили.

ტელეფონი № 15—41.

რედაქტორ-გამომცემელი ანნა იმედაშვილისა

სახალხო სახლი

თბილისს, 13 იანვარს ქართ. დრამ. საზ-ია დასის მიერ წარმოდგენილი იქნება

იულის მეშვიდრე

დრ. ნ. მოქ. თარგ. კონსტან-ანდრონისი

მონაწილეები: ქ-ნი: აბაშიძე ტ., დავითაშვილი ნ., თოძე ნ., ქიქოძე ა., ჯავახიშვილი ნ., ჩერქეზიშვილი ელ., ბ-ნნი: აბაშიძე ვ., გუნია, გამელაური ზ., თარალაშვილი ი., იმედაშვილი ა., იშხნელი ვ., მამფორია ი., მგალობლიშვილი დ., ყივიძე ი. ადგილების ფასი 10 კ.—1 მან.-დე.

დააწყისი საღამოს 8 საათზე.

რეჟისორი ანდრონოვიშვილი

დრამ. საზ-ის გამგ-ის მორიგი წევრი შ. მესხიშვილი ადგილების ფასი 15 კ-დან 1 მ. 15 კ-დე.

შემდეგი წარმოდგენა 21 ქრისტეშობისთვის.

განათლება

სამეცნიერო-საშედეგო-გოგიურ და სალიტერატურო ჟურნალი (წელიწადი შედგება).

წლიურად ჟურნალი 5 მ. ტუფისში გავზავნით ედირება 4 მ. ხელის-მო-მწერთათვის სოფლის სკოლის მასწავლებლებს, სახალხო საშვიტსეულებს, საშუალო სკოლის მოწაფეებს, სტუდენტებს, მუ-ჟურნალი დაუთმობათ შებს 3 მ. 50 კ.

ცალკე ნომერი ჟურნალისა ედირება 50 კან. რედაქციას სთხოვს ხელის მომწერლებს დროზე დაიკვეთან ჟურნალი. მისამართი: Тифлисть, Дворянская Грузин, Гимназия Л. В. Бочвадзе. 1233 რედაქ-გამომც. ლ. 2. 1233 რ.

„განათლება“

ჟურნალ-გაზეტებს კანტორა

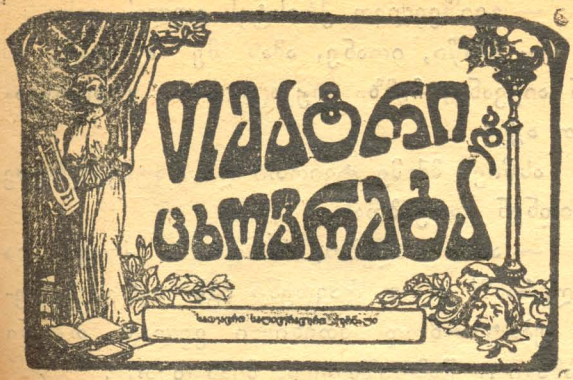
ქ. თბილისში ოლღას ქუჩა № 6. ეგზავნება აკენტებს: „თეატრი და ცხოვრება“, „თან. აზრი“, „ეშ. მათჩახია“, „საქართველო“, „Тифлисский Листок“, „Русское Слово“, „ქარიზანი“, კედლის კაღენდეები და სხ. და სხ. ქართული წიგნები. ფული რა წერილები უნდა გამოგზავნას შემდეგი ადრესით: Тифлисть, почтовый ящик № 96, С. Таварткиладзе.

თანამედროვე აზრი

გაზეთი ღირს როგორც თფილისში ისე პროვინციაში მთელი წლით 8 მან., ნახევარი წლით 4 მან. 50 კ. ერთი თვით 90 კ. გაზეთის თბისხელის მომწ. წინდაწინ უნდა გადაიხ. ნისიათ არავის გაეგზავნება.

ფოსტით ხელის მომწერლებმა ფული შემდეგი ადრესით უნდა გამოგზავნონ: Тифлисть, поч. ящ. № 199 Власию Малакиевичу Бохохадзе. თფილისის ხელის მომ. ფული უნდა შემოიტანონ კანტორა „განათლებაში“ ოლღას ქუჩა № 6 მომავალ წლის მომწერლებს კანტორა უმორჩილენად სთხოვს ფული 20 დეკემბრამდე შემოიტანონ.

ფოტოგრაფია ი. ა. სტურუასი (ვოგზლის ქ. და ყვირილის ქ. № 13) იდებს ყოველნაირი ზომის სურათებს ხელ-მისაწვდენ ფასებში, სუფთად და ხელოვნურად. შენაკვეთ საქმეს ასრულებს დანიშნულ ვადაზე.

№ 2

წლიურად 5 მ., ნახევარ წლით 3 მ.; ცალკე ნომერი 10 კ. ხელის მოწერა მიიღება „სორაპან“ის სტამბაში. მისამართი: Тиф-ლისь, Ред. „Театри да Цховреба“ I. Име-дашвили.

ხელ-მოუწერელი წერილები არ დაიბეჭდე-ბა.—ხელთნაწერები საჭიროებისამებრ შეს-წორდება.—რედაქტორთან პირისპირ მო-ლაპარაკება შეიძლება „სორაპანის“ სტამბის კანტორაში—დილით 9—2 ს., საღამოთი 5—7 ს., ტელეფონი № 15-41

წელიწადი 8 მ თ ხ ე

9 იანვარი

შორს კინკლაობა და მცონარეობა

„ჭირიმე ერთის პი-რისა და მრავალი ხელი-საო!“ იტყვის ხოლმე ჩვე-ნი ხალხი, რადგან გამოცდილებით იცის, ერთ პირზე მდგომთა მრავალი ხელი რა ნაყოფიერ-რად მუშაობს, ხოლო კინკლაობა, ურთიერ-თისგან განდგომილება როგორ ჰკარავს...

და როდის უფრო გვეჭირვებოდა ამ ერთ პირზე მდგარი მრავალი ხელის შეთანხმებული მუშაობა თუ ახლა არა?..

ჩვენს დაბ-სოფელს ჯერ კიდევ ბევრი კულტურული დაწესებულება აკლია,—სადმე თუ სკოლა, წიგნთსაცავი ანუ თეატრია,—მხო-ლოდ სახელით, ოხელე—წარჩინებულთა სინაბარაა მიტყვებული, ანუ განმარტოვებული ჯგუფი მესვეურობს... ოფიციალური მოწინა-ვენი-კი: მღვდელი, მასწავლებელი, მწერელი და არა ოფიციალური—სოფლის შეგნებული პირნი, იზვიათად რომ ერთმანეთს მიუდგნენ; ყველა ცალცალკე თავისთვის მართალია, უცოდველი, და ერთი მეორის კინკლაობაში ჰღევენ ღღეთა თვისთა...

ამ წლიდან კიდევ სოფლის მოხელეთა არჩევნები იწყება ახალი წესით; ბედის სინა-ბარა თუ მივაგდეთ საქმე, შესაძლოა ისეთი სოფლის მამანი ჩავვიყენონ, რომ... ბოლოს თითზე კბენამ აღარა გვიშველოს—რა...

ეს გარემოებანი ვალად რაცხს ჩვენი და-ბა-სოფლის მოწინავე-შეგნებულ პირთ, მცონა-რეობაზე ხელი აიღონ, ურთიერთშორის კინ-კლაობას დაეხსნენ და შეთანხმებით იმუშაონ ჩვენის ხალხის კულტურულ-ეკონომიურ წინ-სვლის საქმეში...

შორს კინკლაობა და მცონარეობა!— ერთი პირი და მრავალი ხელი,—აი რას უნ-და ვესწრაფოდეთ!..

როდემდის?!

ქვეყანა ინგრეოდა. დედამიწას ზანზარი გაჰქონდა. ცის გუმბათი გახსნილიყო, სამ-გლოვიაროდ მორთულ შავ ტახტზე მორკმით იჯდა მოხუცი ვინმე, თეთრი სპეტაკი წვერი მისი დაენამა ცრემლს. შორს საჭვრეტი მან-ქანა ეპყრა ხელში და ჩასცქეროდა დაუსრუ-ლებელ დაღმართს, საცა ჯოჯოხეთი გამეფე-ბულიყო.

— და ეს არის, და ეს არის? ეს არის სრულქმნა? რათ, რათ მინდოდა ადამის შეი-ლი? როდემდის, როდემდის ასე?—ეკითხება თავის თავს მოხუცი.

დედამიწა გასწორდა წელში, რაკი კაცი შეჩერდა და გამალებით აღარ დარბოდა მისს ზურგზე. გაბოროტებული ადამიანი ერთს წუთს დამორჩილდა წუთს დიადს, დიდი პი-რის დაბადებისას. იესოს შობის წამებმა ჩა-ნელა აბობოქრებული ზღვა და მიაქცია თა-ვის კალაპოტში.

— ტუ, ტუ, ტუ, ტუუ... გა ისმა ყოველ მხრივ, ყოველმა მხარემ აღმართა თეთრი ბაი-რალი და იწყო ღღესასწაულის შეხვედრა.

აქი-იქ გაჩაღდა ცეცხლები და ზედ შემო-ღგმულ ქვაბებს შემოეხვივნენ...

„ქრისტე იშვა“. ლალად ჰყო ხალხმა, ღაღად ჰყო მხედრობამ, და მის ნიაჲმა შორს გადიტანა წმინდა მწყემსთა საგალობელი. კლდის წვერზე წამოსკუბულ ეშმაკს ყურს ჩასწვდა გალობა იგი და გაეცინა, ხარხარი მისი მოეფინა მთელ მიდამოს.

სიბნელეში ვიღამაც გადააფურთხა.

— წყეულმიც იყოს შენი ხარხარი.— დასწყევლა და ჯვარი გამოსახა არე-მარეს, ეშმაკს ცხვირს დააცემინა.

— ვიღამაც დამსწყევლა შეჩვენებულმა, წავიდე, თორემ სურდო შემეყრება ამ სახედრეთში. კიდეც დააცემინა ცხვირს, კული აიბზიკა, ჯოხს გადააჯდა, გადიჯირითა მკვდართა გვამებზე და კლდე-ღრეში ჩაეშვა.

III

— იოანე დაიცა ცოტა, ფეხებში მეზღანდება რალაცები, მკვდრები უნდა იყვნენ. შეჩერდა, სიბნელეში ხელით იწყო ფათური. წინ მიმავალიც შესდგა.

— სანათი ხომ გაქვს?

— მაქვს.

გაანათა, მიუახლოვდა...

— საბრალონი, მიწას მაინც მივაბაროთ იოანე... — უთხრა თანამგზავრს. ფერ-მკრთალ სახეზე მზრრნველობა და გულის ტკივილი გამოესახა... დასწვდა მეორე მიცვალებულს, გიშრის კულულები წინ წამოეშალა და მოესვარა ახლად განელეზულ სისხლში.

— ცოტა კიდეც წავიაროთ, იქნებ ცოცხლებს შევხვდეთ...

— ვინა ხართ ქრისტიანი, ვკვდები... — მოისმა მომაკვდავის ხმა...

— ჩვენა ვართ, — გაეხმაურა ლმოპიერის ხმით.

— წყალი, წყალი, ღვთის გულისთვის...

— მეც მიშველეთ, ნუ დამტოვებთ, მიჰმადლეთ ღმერთს, სასიკვდილო არა მიშავსრა...

— ვაი ჩემს ღღეს... ღმერთო, ღმერთო! სად არის შენი სამართალი! — მოისმის ქვითინი ფეხებ-გადამტვრეულ ვაჟკაცის, ზოგს ხელი მოსწყვეტია, ზოგსაც ტვინი გადმონთხევია.

— ნუ გეშინიანთ, ყველას გიშველით, აი იქეთ კარვები აქვთ გამართული თქვენს ამხანაგებს.

— გვიშველეთ ქრისტეს გულისთვის...

— ამიწი, იოანე, ამას მე ავიყვან, ეს შენ აიყვანე, ჩემზე ვაჟკაცი ხარ. გადავიყვანოთ აქვე.

ასწიეს მძიმე ტვირთი და დაუსვენებლი მივიდნენ კარვებთან.

— ახალგაზღებო, რა დროს ქეიფი და სიმღერაა?! იცით რავდენი ჰგმინავს და ჰკენესის უპატრონოდ შთენილი ველად თქვენს ამხანაგი... წამოიშალეთ, მიჰხედეთ...

და დაასვენა სულთმობრძავი მიწაზე.

— ერიჰაა... ესენი ვილა არიან?

— საიდან მოეხიდენ ნეტაი?

— არა ძმაო, ღმერთმა ქრისტესშობა გამოითენა, ვენაცვალე მის დაბადებას, ცოცხალი ვარ, ერთს წუთს ვისვენებ და აქ ესენი არ მასვენებენ...

— ქრისტიანი ხალხია, თქვენი ძმები, — სთქვა ყრულ უცნობმა...

— წადით აქედან, წაეხიროენით... იმდენი იკვენსონ მანამ ქრისტემ არ აკრიფოს თავის ხელით...

— „ჰგმინავენ!“ მეკი ერთ საათ შემდეგ არ გავგორდები ვით ქარხალი აი, მე ვიცი...

— საცოდავებო, საცოდავებო! — აუმაღლა ხმას, თვალებმა ცეცხლის ნაპერწკლები დაუკვესეს: „როგორ შემიყვარებთ მე, როდესაც არ გიყვართ თავი თვისი“...

— მოშორდი აქედან! — წაიწია ვიღაც უდიერმა და მუშტი მიუტანა ცხვირთან... მეორე სამოსელს წაეტანა...

— დალუპვის ღირსია ქვეყანა ესე... წავიდეთ! — სთქვა მან... და დაიხია... იოანე ასე იყო მაშინაც, მტემდენ... მას შემდეგ მლოცვილობენ და ღღესაც მტემენ... უბედური ვარ, უბედური, მეგობარო... ვერ დავანკვიდრე სიყვარული კაცთა შორის...

ცხარე მდულარება გადმოაბნიეს მისმა თვალებმა და მეგობრის მძლავრ მკერდს მიაყრდნო თავი...

— დამშვიდდი, ჩემო იიშუ!.. ბოლო ექნება სიძულვილსაც... ახლა წავიდეთ...

და მიიმალნენ ღამის სიბნელეში.

მარიამ გარიყული

მსახიობი ნ. გვარამია

18 იანვარს ქუთაისის თეატრში თავის საბენეფისოდ სდგავს ახალ პიესას „ბედის ტრიალი“-ს.

ქართულ მწერალ- მოღვაწეთა წერილები*)

მარიამ ივანეს ასული დემურია

(მოგონებანი)

მარიამ დემურია ქ. გორშია დაბადებული და ზღვითი. მამა მისი ივანე ივანაშვილი გორის სამაზრო სამართველში მსახურებდა; ძალიან მისდევდა ქართულ მწიგნობრობას; გვირა-უქმე ღლე გორის მიძინების ტაძარში (სობორში) მუდამ ივანე ივანაშვილი, მამა მარიამისა, კითხულობდა ხელმე საღმრთო წიგნებსა და, ძალიან კარგევეთ, დაუბრკალელებად და სისიამოვნოდ კითხულობდა. ღელა მარიამისა იყო ახნაურ კარინთლის ქალი სოფ. საკარინთლოდან. შატა-რა მაშო აღიზარდა ცნობილ ელიზბარ ერისთავის სახლში, მისს ქალიშვილებთან. ერთი მათგანი ნინო ელიზბარის ასული ქაბუღიშვილისა ცნობილია ჩვენში, რეგორც კარგი ქართული ღელა, ქველმოქმედი და „ნაკადულის“ ერთი დამუშუქებელთაგანი. თავადი ელიზბარ ერისთავი ცნობილი იყო განების განვითარებით, ქართულის ცოდნით, იგი ერთი ცოდნით წლიან შეამბოხეთაგანი იყო. მისს ოჯახში ყველამ მშვენივრად იცოდა ქართული და ყველა ძველი ქართული წიგნები იყო ამ ოჯახში. აი ამ ოჯახში იბ-ლებოდა მარიამი. შვილებში არ არსებობენ ელიზ-

ბარი და მისი გენია ქეთევანი. ბოლოს ელიზ-ბარის ქალები გათხოვდნენ და მარიამი იძულებული გახდა ამ ოჯახს ჩამოსთხოვებოდა. ამ დროს მამაც მოუკვდა, დარჩა ბებური ბებიის სინაპარად, რომელსაც არავითარმე შრომა არ შეეძლო. მარიამი იმ დროის გორელ ახალგაზდობასთან დაშორებული იყო. არავინ არ იცნობდა დახსლოვებით. სილამაზის ხმა ქქონდა დავარდნილი და მხოლოდ ამითი იცნობდნენ. ერისთავის ოჯახიდან გამოსვლის შემდეგ მარიამს ძალიან გასაჭირი დრო დაუდგა; არწყალ შუა იყო: ან უნდა მისცემიყო ამათ ცხოვრებას და ან უნდა დადუ-ბულიყო ცხოვრების ჭუჭყიან მორკეში. ამ გაჭირვების დროს მარიამი შეივრდომა მათე კერესელიძის ოჯახში და გაუწია ნამდვილი მამობა და შატრონობა. კერესელიძის ცოდმა მარიამმა (იმასაც მარიამ ერქვა) ნამდვილი დობა გაუწია. ამ ოჯახში ხშირად იკრიბებოდა გორის ახალგაზ-დობა; იმართებოდა ბასი თანამედროვე საჭი-ბორტო საკითხებზე; კითხულობდნენ სხვა და სხვა წიგნებსა. თვით მათე კერესელიძე დიდი განვითარებული კაცი იყო, ქქონდა ძვირფასი წიგნთსაცავი ქართულისა და რუსულის ლიტერატურისა. აი ამ წრეს გაეცნო ახალგაზდა მარიამ ივანაშვილისა, ამ წრემ უჩინა, რაიმე სპეცია-ლური სწავლა მიეღო. შეუგროვეს წარმოდგენის საშუალებით ფული და გაგზავნეს ტფილისს საბელო ინსტიტუტში. დამთავრა აქ კურსი და ბუბიობდა სხვა და სხვა ალაგას: ოზურგეთში, საჩხერეში და სხვ. ამ დროს გაიცნო და შეიერთო ვასილ დემურია, რომელიც გამომძიებლად იყო და ბოლოს ბაქში მსახურობდა. ქმარი მალე კარდაეცვალა და დარჩა ორი შატარა ვაჟი-შვილი. მარიამ დემურია ქრმის სიკვდილის შემდეგ დასახლდა ტფილისში და მხურვალე მონა-წილეობას იღებდა ქართულ საქმეებში. გასაოცარი ენერჯის შატრონი იყო. რაკი ერთხელ ამო-იღებდა რომელიმე საქმის შესრულებას მიზანში, ყოველად შეუძლებელი იყო, არ შეესრულებინა.

ღიად, ცხოვრებაში გამოვიდა თუ არა, მიეცა ქართულ საზოგადო საქმეებში მოღვაწეობასა. უფრო დიდი ასპარეზი გამოუჩინდა აქ, ტფილისში. ვის არ ახსოვს მისი მოღვაწეობა აგტალის სახალხო სახლის აუდიტორიაში. თვით შირადად მიდიოდა ყველასთან, ესევეობდა, ემუშავებდა ამ

*) რამდენიმე მწერალ-მოღვაწეზე წერილები და მოგონებანი ჩემი დაბეჭდა 1914—15 წწ. „თეატრსა და ცხოვრებაში“. ეს მათი გაგებლებაა. ს. მ.

ხუდიტორიაში, რომლისათვისაც დღე და ღამეს
 სწორდება; ანც ჭამს იყო მისთვის, ანც სმა,
 ანც სახლი და ზაწია შეიღები. მისი უგულაფერი
 ხუდიტორია იყო. იმ დროს, მარამის თხაგნით,
 მეც ვმუშაობდი აგჭაღის სახაღხო თეატრში.
 მართლაც მისმა მუყაითმა, ძლიერმა ენერჯიამ,
 მისმა ძლიერმა სიყვარულმა ფეხზე დაუყენა აგჭა-
 ღის ხუდიტორია. უგულა მამინდელ ახ ჯგაზღას,
 გისაც კი რა შეეძლო, — უგულას თავი-თავს მოუ-
 ყარა და აამუშავა.

მე შემჩნა ზოგიერთი მისი წერილი, რა-
 მელიც ამტკიცებს, რაგორცის სიყვარულით ებ-
 ურობდა დაწვობილს საქმეებსა.

მომყავს ის წერილები, რომელიც ჩემზე
 მჭვერთვეტუგულურად ილაზარაკებენ მარამ დემუ-
 რიას სულის ძალაზე:

„ძვირფასო ძმაო სოფრომ!

ორშაბათს, 9 საათზედ, ჩემთან გთხოვთ რომ შე-
 იყაროთ, რადგანაც სამშაბათს (მართლწერას მარამი-
 სას ვიცავ) კომისიას უნდა კიდევ წარუდგინოთ სექცი-
 ის წევრები. უსათუოდ მობძანდით, თუ ჩემი პატივის-
 ცემა გაქვთ. საბავშო ჩემი პიესაც მიბოძეთ, რაკი თე-
 ლავში თხოულბენ.

სრულ ცხრა საათზედ გთხოვთ მობრძანდეთ რაკი
 წინეთ შინ არ ვიქნები.

თქვენი ერთგული მ. დემურია.

1901 წ. 13 მაისი.“

შემდეგ მარამი თავისებურად შედგებად შე-
 უდგა საემწვიდლო ჟურნალის დაარსებას. კარ-
 კანს დადიდა ქართულ მწერლებთან, კალთებს
 აკლექდა და მიჭყავდა კრებებზე მოსადაზარაკებ-
 ლად. იშოვა საშუალებაც. კნ. ნინო ელიზბარის
 ასულმა ქობულიშვილისამ გამომცემლობა იკის-
 რა, დავით ერისთავის ქალიშვილმა რედაქტორა-
 ბა იკისრა. კნ. ნინო ქობულიშვილის სახლში
 იმართებოდა კრებები უფრო ხშირად აკაკის თავ-
 მჯდომარეობით. იმართებოდა კრებები ნინო ნი-
 კოლაძის ასულ ზურაბიშვილისასაც (ნიკო ნიკო-
 ლაძის ქალიშვილთან). უნდა მოგახსენოთ, მოს-
 ვენებს არა გვქონდა მარამისაკან, მინამ არ და-
 არსა ჟურნალი, რომელსაც კრებამ სახელად „ნა-
 კადული“ უწოდა.

მომყავს მისი წერილები ჟურნალის შესახებ:

„დიდად პატივცემულო ძმაო სოფრომ!

დღეს პარასკევს ნინუსისთან (ნიკოლაძის ქალი-
 შვილი) არის კრება რვა საათზე საღამოსი უსათუოდ
 მობძანდით.“

— მწერდა სანქაროდ სადაზარაზო ბარათსე.

ახსრულდა სურვილი, დაარსდა „ნაკადული“,
 რომლის რედაქტორად ბოლოს თვით მარამი
 იყო. უზრუნველ ჭეო რედაქცია მით, რომ გა-
 მამცემლად იშოვა ცნობილი ქველმცემელი მ. ი.
 თუმანიშვილი, რომელიც დღევანდლამდე „ნაკა-
 დულის“ გამომცემელია.

ახლა მარამს საზრუნე გაუჩნდა თანამშრომ-
 ლების მოძოგება. გვიგვეთავდა უგულას წერას და
 თუ დანიშნულს ვადაზე არ მივიტანდით, თავშირს
 მოგვაგლეჯდა, ძალათი გავწერინებდა:

„ძმაო სოფრომ!

გიგზავნი მასალას, თითონ მე შევედი წერა-კი-
 თვის საზოგადოებაში და გამოვართვი „თეატრი“ რომ
 გამოდიოდა იმაშიაც ყოფილა მოკლე ბიოგრაფია. თუ
 წაიკითხამთ კარგი იქნება (აკაკის მოკლე ბიოგრაფია
 შემომიკვეთა „ნაკადულისათვის“), თუ არა და ისეც
 თქვენ კარგად დასწერთ. თქვენი ტირიმეთ, თუ ჩემი და-
 ძმობა გწამთ სამშაბათისათვის მოგვისწარით. გენაცვა
 გვედრებთ.“

„მე აქ გიცდით (რედაქციაში მიცდიდა) და მა-
 ნობეთ, თქვენი ტირიმეთ, მზათა გაქვთ თუ არა „აკა-
 კის ბიოგრაფია“. ამ ბიჭსვე ანლავ პასუხი უბოძეთ“.

მაპატიეთ, რომ ამდენს გაწუხებთ, მაგრამ სუ-
 რათები თუ აღრე არ გაკეთდა დაგვიანდება. თქვენი
 მოთხრობა ამ თვეში არ იქნება, იმიტომ რომ დაგვი-
 ნებული იყო იანვრისათვის. ვნლა მარტში, თუ ამ სა-
 ღამოს ან ხვალ არ გამოგვიგზავნით უსათუოდ დაი-
 გვიანებს ნომერი. სურათებისთვის საჭიროა. მაპატი-
 ვეთ, ძმაო სოფრომ, რომ ასე გაწუხებთ“.

„თქვენი ტირიმეთ ვნლავე შეუდევით წერას თუ
 ბერვლის ნომრისათვის, თორემ ვერ მოვასწრებთ სუ-
 რათებს.“

დიდის ბოდიშით გიგზავნით აქამდის დარჩენილ
 საყმაწვილო ჟურნალს. თქვენი უკანასკნელი მოთხრობა
 ყველას დიდათ მოეწონათ თავისი ზღაპრით“.

„თქვენი რაც გვმართებს სულ ერთად გავისწო-
 დებთ, თქვენი ტირიმეთ საღდგომო რამ მოგვისწარით
 სიუჟეტი ვნლავ გამოგვიგზავნეთ რომ შემერლინგს მი-
 ცეთ. თქვენ თანდათან უფრო საინტერესო კითხვ-
 ებებით—უვარგის შკოლის სისტემას. სიუჟეტს ვნლა
 გადასცემთ თქვენი ტირიმეთ“.

14 მარტი 1905 წ.“

რასაკვირველია, რაგორც მე მუხვეწებო-
 და მსწერინებდა, ისე კიდევ სხვებს თავზე კა-
 კას ამტკრევადა, რომ უსათუოდ მიეწოდებინა

მასალა შერჩაღისათვის. წერილს რომ გამოგზავნიდა, მერე თვით მოჭყეებოდა თან, ჩაგვიდებოდა და მინამ არ დაგაწერინებდა, არ მოგეშეებოდა. უნდა მოგახსენოთ, რომ ასეთი საქმის მუქაითი, მისდამი სიუფარულით აღფრთოვანებული, ასეთი ენერჯიისა და სულის ძალით დაჯილდოებული ადამიანი იშვიათად შემხვედრია. ჯაფამ და მუღმივმა, განუწყვეტელმა მუშაობამ მარამს გული დაუსწეულა და უდროოდ გამოჭკლიჯა ქართველებს ხელიდან ძვირფასი ადამიანი, ძვირფასი ქალი—ქართველი. აწ მისი სული დამშვიდებული განისვენებს. მან დიხსეული მემკვიდრე იშოვა—ნინო ნაკაშიძე, რომელიც დიხსეულად, დიდის ნიჭით და ცოდნით განაგებს მარამ ღემურას დატოვებულს ჰიკმში შეიღს „ნაკადულსა“.

ქართველი ქალის თმა

ტომაზო საღვინი*)

გარდაიცვალა იტალიელთა დიდებული ტრაგიკოსი ტომაზო საღვინი. საღვინი დაიბადა 1829 წ. არტიტიულ ოჯახში. მამა მისი ცნობილი დრამატიული მსახიობი იყო, დედა კი ოპერის მომღერალი. პირველ დაწყებითი სწავლა ფლორენციაში მიიღო, 13 წ. იქნებოდა, რომ სრულიად მოულოდნელად გამოვიდა სცენაზე და ამის შემდეგ თავი არ გაუნებებია და ხარბათ დაეწაფა სასცენო ხელოვნებას. 19 წ. ქაბუკმა უკვე ტრაგიკოსის სახელი დაიმსახურა. მხოლოდ როდესაც შექსპირის ნაწარმოები გაიკნო და ოტელოს, ჰამლეტის, მეფე ლირის და მაკბეტის როლები შეასრულა, მისი სახელი მთელ დედამიწას ელვასავით მოედო. მთელი ევროპა შეირყა და ყველას ესიზმრებოდა საღვინის ნახვა. არც ერთი გამოჩენილი ქალაქი არ გამოუშვია ევროპაში და ყველა გააოცა თავისი დიადი, მძლავრი ნიჭით, ყველანი აღტაცებით და დიდი ზემოთ შეხვდნენ იტალიელთა სიამაყეს, როგორც ერთ-ერთ უდიდებულეს მსოფლიო ტრაგიკოსს. ხუთჯერ ამერიკაში იყო მიწვეული. მოიარა ეგვიპტე, ავსტრალია და სხვა ქვეყნები. აგრეთვე ორჯერ რუსეთშიაც იყო: მოსკოვში, პეტროგრადში, ოდესაში

და ხარკოვში საღვინი დაულაღავი მშრომელი მსახიობი იყო. გასაკვირველი ვულკანისებური ტემპერამენტი, დიდი ენერჯია და ცოდნა ყოველ როლისათვის ათასჯერ აწონდა დაწონას შეაღია. თუ გინდ სამასჯერაც ეთამაშნა ერთი და იგივე როლი, მაინც დიდის სიყვარულით და დაკვირვებით ხელმეორედ ამზადებდა და თავისი შემოქმედება დაუშრეტელ წყაროდ აქცია. მისი სფერო—შექსპირის სფერო იყო. საღვინი—შექსპირის სულიერი შვილია! მას ბადალი არა ჰყავდა დიდებულ დრამატურგის გმირების დახასიათებაში. განსაკუთრებით საგანგებოდ ასრულებდა ოტელოს როლს, რომელშიაც ისევე დიდებული იყო, როგორც თვითონ შექსპირი. საღვინი კოკლენის*) თეორიის მოწინააღმდეგეა, იგი უარჰყოფს მისს მეთოდს. როგორც ვიცით, კოკლენს არა სწამს გულწრფელი, ნამდვილი მსახიობის განცდა გმირისადმი. კოკლენი ამბობს: „მსახიობი ყოველ რაღს სელოფნურად უნდა თამაშობდეს. გმირის ტანჯვა-გაბასთან—იგი ციფია. მსახიობმა იმ გვარ სელოფნებით უნდა შესრულდეს რაღი, რომ მისი სელოფნება სინამდვილეს წაგავდეს“. საღვინი კი ამ აზრისაა: „თუ მსახიობი გულწრფელად არ განიცდის თავის გმირის განცდას, მაშინ ტიპი ყაბბო იქნება, მსატრუელ შემოქმედებას მოკლე-

*) ეს წერილი პირველ ნომერში ვერ მოთავსდა. სურათი. იხ. 1-76 ში.

*) საფრანგეთის გამოჩენილი მსახიობია.

ბული და ამასთან სინამდვილეს დაშორებულია“.

სასცენო ხელოვნების გარდა სალინმა სამხედრო ასპარეზზედაც დაიმსახურა სახელი: 1848 წ. რევოლიუციის მიიღო მონაწილეობა და გარიბალდის მიერ დაჯილდოებულიც იქმნა. მაგრამ იგი უფრო დიდად მისმა საყვარელმა სცენამ დააჯილდოვა: სცენამ უკვდავყო მისი ჰენია და დაადგა ბრწყინვალე გვირგვინი, მხოლოდ მან უქმია სალინს დიდების გუნდრუკი. მისი სახელი განსაკუთრებით წითელი ასოებით აღიბეჭდება სასცენო ხელოვნების ფურცლებზე.

გ. გარრიკი.

ხელოვნების მოკლე ისტორია

(გაგრძელება. იხ. „თ. და ც.“ № 1)

ხელოვნების ისტორიის ეპოქანი.

ხელოვნების ისტორია საზოგადოთ ცალკე არ არსებებს ხელოვნებათა შორებს და წესს. ის ერთად და ხელ-მოდებით არსებს ყველა ხელოვნებათა განვითარებას და მათ მიერ განცდილს ევოლიუციას. ხელოვნურ ნაწარმოებთა შესაგებებლად ისტორია ხელოვნებისა თვით იმ დროსა და ხანას უკვირდება, რომელშიც შექმნილა ნაწარმოები. თუ ჩვენ შევისწავლით რომელიმე ისტორიულ ეპოქას თუ რა მდგომარეობაში იყო მაშინდელი ცივილიზაცია, ეს გაგვიადგილებს იმ დროის ხელოვნურ ნაწარმოების შესწავლას, რადგან ყოველ სურათს, ყოველს ქანდაკებას ამხნევია კვალი თავისი დროის იდეისა, რწმენისა და ზნე-ჩვეულებისა. ვინმემ რომ მიინდომოს ათონის ისტორიის დაწერა, ამ ისტორიაში უთუოდ აკრძალვის ტაძრებიც უნდა მოიხსენიოს თუ უნდა, რომ მისი ნაშრომი ყოვლად სრული და უნაკლებ იყოს, ხოლო ვინც ფილიუსს მოიხსენიებს, მან მაშინდელი, ანტიური ცივილიზაციაც უნდა გაითვალისწინოს, თორემ მისი მოხსენება ან მოწაღი, სქემატური ნუსხა იქმნება, ან უბრალო და უნაყოფო სიტყვათა შედგენი. ქვეყანა, ეროვნება, სარწმუნოება და ზნე-ჩვეულება. ყველა ამათ ხელოვნებაზე დიდი და გარდუვალი გავლენა აქვს. მაგრამ არც მართლ თანამედროვე „ეოთხ-ცხოვრების“ გავლენით

შეიძლება ყოველივე აიხსნას. ესეთი ახსნაც ცალმხრივი გამოვა და ყოველივეს რომელიმე ეპოქის მთავარ ხასიათის გამოარკვევასე ვერ დამოკიდებთ. ამითი შეიძლება თვით ისტორიაც დაუმასინჯოთ. როგორც ყველა სხვა მხარე კანცობის ცხოვრებისა, ისე ხელოვნური ნაწარმოების მოვლინებაც მეტად რთულია და მის გამოსაკვლეველ მართლ შეტნიერული წესი ქიმიური ანალიზისა არა კმარა: ადამიანის შინადაც ცხოვრება მუდამ ცვალებადია და დაუდგრომელი და ეს მდგომარეობაც მუდამ ანგარიშ გასაწევია. ცხოვრებაში არსებობს კიდევ ისეთი განუქნებელი კანონები ესთეტიკისა, რომლებიც არავითარ ისტორიულ მდგომარეობას არ ეთანხმება და ამიტომ მიუცდილებელია თანაბარი ანგარიში გაუწიოთ, როგორც ამ კანონებს, აგრევე იმ თეორიებს, რომელთაც ყოველივე უნდათ „ეოთხ-ცხოვრების“ მიზეზით ახსნან და გაარკვიონ. მართალია, ყოველი ხელოვანი შეილი და ნაყოფი თავისი ქვეყნისა და თავის ეპოქის, ის ამ დროში ცხოვრობს და ამ დროს თვალსაზრისით თხზავს თავის ნაწარმოებთ, მაგრამ ამავე დროს თანამედროვე ცხოვრებისაგან ანარკელს მასაღას თავის თავში აწითობს, გადაადულებს და უერთებს მისი ოცნების ნაყოფს. ხელოვანი შეიქმნ, ჭბადავს, თხზავს, ან შირდაშირ გადმოაქვს ცხოვრების სურათები და ეს სხვა და სხვაობა მისი შემოქმედებისა იზურობს ჩვენს გულისეურს. ისტორია ჩვენ გვეხმარება, რომ უფრო კარგად შევიგნოთ ნაწარმოები, მაგრამ ხელოვნურ ნაწარმოებში ჩაქსოვილ ყველა აზრებისა და სურათების სრულს ახსნას და გამოარკვევას მისგან ნუ გამოვედით.

როგორც ყველა სხვა ნაყოფი ადამიანის შემოქმედებისა, ისე ხელოვნებაც იბადება, იზრდება, ვრავის და შემდეგ ბერდება ან სუსტდება. ერთის სიტყვით ხელოვნებაც ჩვეულებრივ საზოგადო კანონებს ემორჩილება წარმოშობისა და გარდაცვლისა. ყველა მძაღ კულტურისა ხალხის ცხოვრებაში ხელოვნება განიცდის შემდეგ ბერიოდებს: სიურმისას, სიემსწვილისას, დაზოგ-კაცებისას და დაცემისას; ზოგჯერ უცებურის გამოფიტვის შემდეგ ხალხის ცხოვრებაში ხელოვნება ისევ ცოცხლდება ახლის გამოცხადებით და ხანგრძლივად ბრწყინვალედებს, მაგრამ

ამათი მარტო აღნიშვნა არა კმარა, საჭიროა მათი არსებითი ხასიათის ახსნა და მიზეზების გამოძიება. აი სწორედ მაშინ აღმოჩნდება, რომ რომელიმე ეპოქა ერთი შეხედვით მრავალი საუკუნეებით დაშორებული მიუხედავად ბევრ გვარის განსხვავებისა, ბევრში მაინც ერთი შეხედვით ერთი ან ორი. ეს კი ამტკიცებს ადამიანის სულის სიმძლავრეს და ერთიანობას, მიუხედავად იმისა, რომ მისი გამომთქმელობა მუდამ სხვა და სხვა და მრავალფეროვანია. წარმოშობის, აუზების და დაცემის პერიოდი თითქმის ყველა ერისთვის ხელაყნებაში ერთგვარი ხასიათისაა. ხელაყნება სათავეში უფლებების მარტივი და ტანჯილი, მსხვერპლ შემდეგ საუკუნოთა განმავლობაში ვითარდება. მისი განვითარება კი დამოკიდებულია თუ რამდენად მძლავრია ბუნების შესწავლა, საწმუნებრივი და საზოგადოებრივი აქტიურობის ეროვნებაში.

შალვა დადიანი
(შემდეგი იქნება)

ყვავილები

ნუ მომილოცავთ

ნუ მომილოცავთ, სწორ-მეგობარო,
სისხლით გაქვითილს ამ ახალ წელსა;
ურვა-გოდება ზედ დასწოლია
გმირთ სანავეარდო ბრძოლისა ველსა.
თრთვილს დაუხუთავს სულის შერანს,
ველარა ჰკვეთავს ნაბუქარებსა;
შემოგვლრიალებს ბოროტი ქარი,
შხამ-გესლით გვიხსნებს ქრხის კარებსა.
ტრემლში იბრჩობა მთელი სამყარო,
გარს შემოგვრტყმია ასპიტი-გველი,
უანგარობას სიცოცხლეს აბრძოლებს,
დაუნდობელი ბოროტი ხელი.
ძაბით მოსილა ღღეს ჩვენი სატრფო,
ზის და მღუმარებს კვალად თვალ-სველი
ხევ-ხუვში კენესის, მტრისგან დაჭრილი,
მისი მფარველი, მისი გულმწველი;
გრძნეულ სურათზე ჩაფიქრებულა
ობლად შთენილი ტყე-მინდორ-ველი;
მიტომაც არ მსურს, რომ მოვილოცოთ
ამ უყამურ ღროს მე ახალ წელი.

როდესაც დადგეს ტურფა ზაფხული,
მწვანით შეიმკოს სათესი ველი,
მშრომელი ხალხი გავიდეს მინდვრად,
ხანჯლისა ნაცვლად გალესოს ცელი,
როს სატრფო ნახოთ პირ-მოძლიმარი,
ტურფად შემკული მის ბროლის ყელი,
ხელში ეჭიროს ვარდისა კონა
თვალად საამო და საყნოსელი,—
აი, მაშინა მომილოცევით
სიხარულითა მე ახალ წელი,
ბრძოლა გამოვლილს, ტანჯვა გამოცდილს,
თანაგრძნობითა მომეცით ხელი! *)

გ. შინატყეხელი

ბაბრატის ტაძრის ნანგრევები

ენახე ტაძარი, ბაგრატის ქმნილი,
ენახე წარსულის ნაშთი რღვეული,
ენახე საფლავი უღვთოდ დანთქმული,
ენახე კედლები ჩამონგრეული...

ენახე აღვილი ტურფა, მთიანი,
ქვები დათლილი, ჩუქურთმიანი,
და მით მღულარე წყლულს გადამესხა,
თავი დავლუნე, გავწითლდი, შემრცხვა.
შემრცხვა ყველაფრის, შემრცხვა იმისი,
რომ მთლად გავმხდარვართ საჭეკნი სხვისი,
რომ ცხოვრების გზა ცუდად გვივლია,
რომ თავისთვისაც ვერ მოგვივლია!
კაცო! თუ ახალ ნერგს აღარ დარგავ,
ძველს რაღად ამბობ, ძველს რაღად კარგავ?...
კაცი ქვეიანი სახლს არ დაამბობს,
ახალ ხეს დარგავს—ძველს არ გაამბობს,
შენ კი, ქართველო, აბა რა ჰქენი?
აბა რას ამბობს შენი საქმენი?
რა გააკეთე, რა შეიძინე?
ღვინო დალიე, გაიღიღინე...
აღვიღ-მამული ნაანდერძევი
ვერ შეიძინე, ვერ დაიცივი,
თითო-ოროლა გროშად დაჰყიდე,
ხმალი კუთხეში უქმად დაჰყიდე...
გაიძახოდი „მაცა“ და „მაცა“
და ამ ძახილში სხვამ დაიტაცა:
შენი ქონება, შენი სახლ-კარი...

*) ეს ლექსი საახალწლო ნაშრომისთვის იყო გამო-
ხატებული.

აჰა, რღვეულა დიდი ტაძარი
 და ქართველთა ძე ნეტავ სად არი?!
 რად არ ამოვა ამ მთის მწვერვალზე,
 რა აფარია ნეტავი თვალზე?
 რად არასა გრძნობს, რად არას ხედავს,
 ბედი დაჩაგვრას როგორ უბედავს?!

ენახე ტაძარი, ბაგრატიის ქმნილი,
 ენახე წარსულის ნაშთი რღვეული,
 ენახე საფლავნი უღვთოდ დანთქმული,
 ენახე კედლები ჩამონგრეული...

საფო მგელაძე.

ვ ა ს უ ხ ი

შენ გსურს იცოდე ჩემი წარსული?
 მაშ ყური მიგდე, ძმაგ-მეგობარო,—
 გეტყვი, რათა ვარ სევდით მოცული,
 რათ დაშრა ჩემში სიცოცხლის წყარო:

მე მონა ვიყავ უგულო კერპის,
 მონა ტკბილ-მწარე სიყვარულისა,
 და ვით შემეძლო შეწირვა მსხვერპლის,
 მუხანათს ჩემივ გრძნობა-გულისა.

მარად მასმევდენ ნაღველს და შხამსა;
 კაცთ სიავითა ვერ ვისვენებდი;
 შური სწამლავდა სიამის წამსა
 და სასოებას ცრემლში ვეძებდი.

ჩემში კეთილსა—იცნობდენ ავად,
 ჩემი ოცნება—გესლმა წაწყმიდა,
 ჟამს სიყმაწვილის გამხადეს ავად,—
 წაშალეს ჩემში წმიდათა-წმიდა!

დღე დღეს მისდევდა და ღამეს—ღამე,
 მე კი ვერ მივწვდი ტანჯვის დასასრულს;
 არ ვიცი რაა სულის სიამე
 და მხოლოდ ველტვი ყოფნის აღსასრულს...

და თუ ათასში ერთხელ ვიგონებ
 ჩემ სიყმაწვილის პირველ გაზაფხულს,
 მაშინაც გრძნობებს ძალად ვიმონებ,
 ძალად ვეძლევდი მწარე სიხარულს!...

დარია ახვლედიანი

თ-დი დავ. ოტ. ნიჟარაძე

დასავლეთ საქართველოს (ქუთუთისის გუბ.) თავად-ახსურთა წინამძღოლი, დაინიშნა მეფის ნაცვლის საგაგებო მინდობილებათა გენერალად.

ავადყოფი მგოსნებას *)

ამ ჟამად მწოლიარე ვარ,
 ველარა ვხმარობ კალამსა,—
 სხვას უკარნახებ, ამითი
 ჩემს გრძნობას ვატან ძალასა.
 რუხადეს, გელას, ევლოშვილს
 მიუძღვნი გულწრფელ სალამსა:
 იცოცხლეთ, ჩვენო კარგებო,
 თქვენი სიცოცხლე გვკირია,
 ამას გისურვებთ საწყალი
 რაქველი გლეხისშვილია.
 კიდევ გვასმინეთ მრავალჯერ
 თქვენი ლექსები ტკბილია,
 ეყოფა საქართველოსა
 რაც აღვას გასაქირია;
 დიდი მგოსნები დაკარგა,
 მრავალი გმირი შვილია;
 ესეც გვეყოფა სამგლოვრად,
 მე მუდამ ამას ვსტირია!..

ვახილ კირვალიძე

30 X/II 15 წ.

*) ეს ლექსი ეკუთვნის სახალხო მოლოქსე-მოღვაწეს, ვას. კირვალიძეს, რომელიც ამ ჟამად ბალახანის საავადმყოფოშია წევს. აი რას გვწერს ერთი მისი მეგობარი: „თქვენი ჟურნალი მივუტანეთ და რავარც დახედა რუხადის სურათს, ტირილი მოვრია, ხელათ სთქვა ლექსი სამს მგოსანზე, რომელიც დაგწერე და გიგზავნიო“. — ვბეჭდავთ უცვლელად.

ბელი ქართლისა

ისტორიული ქრონიკა 4 სურათად
(გაგრძელება. იხ. „თ. და ც.“ № 1)

V

მარიამ, ოთარ, ბაგრატ, თამარ, ჯიბრაილ და მზახათუნ.

ბაგრატ. შენი ბძანებით წამომიყვანეს ამ ბავშვებმა! მიბრძანე, დედოფალო, გულსმოდგინედ ყურს გიგდებ!

ოთარ. ჩემს საძებნელად მსახური გაგიგზავნია.. აგერ გახლავარ, რას მიბრძანებ? ლაზარევთან გახლდი და იქიდან საჩქაროდ გამომიძახეს. ხომ არა მოხდა რა?.. ღენერალმა დამაბარა, ჩქარა შემატყობინეთ რა ამბავია, რომ მთელი ქალაქი შემოირბინა მსახურმა და ძლივ-ძლივობით იქ მომავნო. ხომ კარგადა ბძანდები, დედოფალო?

მარიამ. ლაზარევმა დაგაბარა!.. რა უნდა ჩემგან?.. კარგადა ვარ თუ არა? თუ საღს ტანში იქნება ნატკენი გული და შეწუხებული სული, როგორა გგონია, ამილახორო, სხეული საღი იქნება?

ოთარ. თუ გული სწუხს რასმე და სუ-

მსახიობი ვ. ს. ალ.-მესხიშვილი

ხეზე ამომწვარ-ამოჭრილი და შემდეგ სხვა ფიცარში ჩასმული. თავ-ღუშკოა ფალავანიშვილის ნახელოვნები.

ლი უფოთავს რითიმე, ხშირად მოხდება, რომ სხეული ავად ხდება!

მარიამ. აი, სწორედ აგრე ვარ მე ავად! წადი და აგრე მოახსენე იმ შენს ღენერალსა!

ბაგრატ. მანამდის იმას შევატყობინებდეთ, ჯერ ექიმს უნდა ეჩვენო.

მარიამ. ექიმს არ ძალ-უძს ჩემი განკურნება!

ოთარ. მაშ გვიბრძანე, რა არის შენ თავს?

მარიამ. რომ ვითხრათ, ჩემ განკურნებას კი შეიძლებო?

ოთარ. უეჭველია, თუ ძალგვიძს შენი მკურნალობა.

მარიამ. აი, ექვსს თვეზე მეტია, რაც...
ბაგრატ. რაც შენ ავად ბძანდები?

ოთარ. რაღად გვიმაღავ შენს ავადმყოფობას?

მარიამ. აი, ექვსს თვეზე მეტია, რაც მეფე გიორგი, ჩემი შეუღლე, ღვთით აღესრულა და რაც მთავრობამ თავისი წესწყობილება შემოიღო. დავით ბატონიშვილი მმართველობისაგან გადააყენეს და იმის ნაცვლად, სასცილო კი არის, ღვთის წინაშე, დასვეს ჩვენი ქვეყნის მმართველად (დაცინვის კიდეით) დარჩუა ბებუთაშვილი, ეგნატე და სულხანა თუმანიშვილნი, ზალიკა ბარათაშვილი და ვანუა ჩოლაყაშვილი! ეგენი ჩემზედა არასა ფიქრობენ და ჩემზედ ჯერ არა გადუწყვეტიათ რა. სულ ჩემი მტერნი არიან, ჩემი

პოდპორ მ. ა. გობრონიძე,

ოზურგეთელი, ბრძოლის ველზე დაჭრისა და განკურნების შემდეგ, ისევე დაუბრუნდა სამსახურს. გასაოცარი ფაქტობის გამოჩენისათვის დაჯილდოვებულია წმ. გიორგის ჯვრითა და სხვა ჯილდოებით.

მოქიშპენი, რომ საკუთარს ჩემს სახლში მთავრობას დააქერინეს ის თავადიშვილნი და აზნაურნი, რომელნიც ჩემთან იყვნენ რჩევის საკითხავად, საცოდაენი. სულ ათნი იყვნენ და იმათში ოთხი თავადი ძალზედ მოხუცი, ვითომც რაღაც შეთქმულობა დასწამეს და აგერ, ჯერაც კი სხედან ციხეში და იმათ საქმეზედ სასტიკი გამოძიება სწარმოებს.

ბაგრატი. თავიანთ ქიშპობით რას დაგაკლებენ, ერთი მიბრძანე? მთავარმართებელმა თუ არ დაამტკიცა იმათი გარდაწყვეტილება, თავისთავად იმათ აბა რა შეუძლიანთ?

ოთარ. იმ ათს კაცზედ ნუ სწუხხარ, დედოფალი ისინი იყვნენ დასმენილნი ერთი რუსის მოხელისაგან და გამოძიებამ აღმოაჩინა რომ ისინი უბრალონი არიან და ხვალ განთავისუფლებენ სრულებით.

მარიამ. მე და ჩემი შვილების ბედზე ჯერ არა ისმის რა იმათი გარდაწყვეტილება?

ბაგრატი. როგორ არა, ბატონო! შენა ხარ დიდს უარზედ, რომ რუსეთს გადასახლდე; შენი საკუთარი სარგებლობისათვის სწორედ ეს გადაწყვიტეს, რომ დაანებო აქაურობას თავი. ისინი შენი მტერნი კი არ არიან; შენი მოკეთენი არიან... და იმ ათი კაცის განთავისუფლებაც იმათ გარდაწყვეტილებით არის, შენი პატივისცემის მიზეზით, რადგანაც შენ იმ შეთქმულთა მოთავედ უნდა ჰყოფილიყავი.

მარიამ. შეურცხვეთ იმათ მაგისტანა მოკეთება და პატივისცემა! აქედან მე რუსეთში წასასვლელად ფეხსაც არ გადავსდგამ, სანამ ცოცხალი ვარ და მკვდარი კი, სადაც გერჩიოთ იქ გადამაგდონ!

ბაგრატი. არა, შენი ქირიმე, არც აგრე იქნება! როგორც მოგეხსენება, დარეჯან დედოფალი, რამდენიმე თვე არის, რაც მოსკოვში ბძანდება და იქ ისე კარგადა სცხოვრობს, რომ აქაც ისე არ უცხოვრნია, ყველა ჩვენი ბატონიშვილები იმპერატორის უმაღლესის ბძანებით, რუსეთს გაიწვიეს და ზოგი პეტრე-ბურღისა სცხოვრობს, ზოგი ხარკოვსა, კალუგას, მოსკოვს, კურსკსა, სიტყვით იმ ქალაქებში, რომელიც თავის თავად აირჩიეს და ცხოვრობენ უზრუნველად მთავრობის მფარ-

ველობით. კარგა ბლომადაც ფული ეძლევათ საცხოვრებლად. ბატონიშვილი დავითი თვით ხელმწიფე იმპერატორთან ბძანდება...

მარიამ. ეგ მე სრულებით არ შემეხება, ვინ, სადა და როგორა და რითი ცხოვრობს და იქ ვინ ვისთან იმყოფება!.. მე შენ გადაჭრილს გეუბნები, სანამდისინ მე სული პირში მიდგია, აქედან ფეხსაც ვერავინ ვერ გადამადგმევენებს!..

ოთარ. მაგაზედ, ბატონო, თვით იმპერატორის ბრძანება გახლავს გამოსული...

მარიამ. რა ბრძანებაა?! რომ მე აქედან გამაძევონ? ეგ მე არა მჯერა! იმპერატორი მაგას არა ბრძანებდა! ვის რა ნება აქვს ჩემს პიროვნებას შეეხოს, ან ვის რა ნება აქვს მე შემეხოს?

ოთარ, როცა ჩვენთან ახალი მთავარმართებელი დაინაშნეს, დენერალი ციციანოვი, ხელმწიფემ დააბარა, რომ დაემოჩილებინა ყველა აქაური მცხოვრებნი და რომ ხალხში მშვიდობა დამყარებულყო, ჩვენთა მეფეთა სხვა და სხვა ნათესავთა შორის. იმათ მეცადინეობისა და ცბიერობის მოსასპობად საჭიროთა სცნეს მოაშორონ აქაურობას ჩვენი სამეფო ოჯახი და ეს არის უპირველესი საშუალება მშვიდობის დასამყარებლად.

მარიამ. რას ვუშავებ, რომ აქა ვარ? მშვიდობას მე ვარდევვ? სწორეთ არ მესმის...

ბაგრატი. ბატონო! მშვიდობის დარდევვა მეტი გინდა, რომ მთელი ქართლი და კახეთი აღელვებულია, რომ აგერ ექვსი თვეა, რაც საუკეთესო წარჩინებული თავადნი და აზნაურნი ციხეში სხედან შენი მიზეზით.

მარიამ. როგორ თუ ჩემი მიზეზით?

ბაგრატი. იმათი დაწყობილობა და შეთქმულობა გაიგეს და გამოაშკარავეს ყველაფერი, რომ აპირობდნენ შენთვის მოეცათ ხელში საქართველოს დროშა, რომ იმის ფრილის ქვეშ ჩამდგარიყვნენ და ამბოხი და ბრძოლა დაეწყათ.

მარიამ. ნეტავი აგრე ყოფილიყო, მაშინ ვუჩვენებდი ყველას, როგორც უნდა დროშით გაძლოლა საომრად!

ბაგრატი. ახლა ბატონო, იმ დამწყვედეული ათი კაცის ნათესავობა შენ გაბრალებს

იმათ უბედურებას და თხოულობს შენს გაძევებას აქედან, რადგანაც შენი გულისასათვის შეიძლება დიდი შფოთი და სისხლისღვრა მოხდეს. (შარამ შეწუხებული ჩაფიქრდება) ახლა, ბატონო ამაზე რაღასა ბძანებ?

მარიამ. (გამოიკრკვევა) მე... რა უნდა ვბძანო?.. ისინი აღარ დაიტანჯებიან, ოთარმა აკი სთქვა, ხვალ გაანთავისუფლებენო! მთავარ-მართებელი ციციანოვი ჩემი ნათესავია, არ ისურვებს ჩემს წყენას და შეწუხებას. კარგად იცის, რომ მე მფარველი არავინა მყავს და თავსაც დამანებებს.

ბაგრატ. შენი მფარველი არის თვით ჩვენი მთავრობა და ამაზედ უკეთესი მფარველი ვინლა გინდა, დედოფალო?

მარიამ. ბაგრატ!.. შენ ხომ ჩემი ბიძაშვილი ხარ, და ძმასავით მიყვარხარ, ვიცი, რომ არა გძულვარ, მაშ რაღა ხარ ჩემი მტერი, ერთი მითხარი, ჩემთვის სიკეთე რატომ არ გინდა?

ბაგრატ. რასა ბძანებ, მარიამ დედოფალო?! მიყვარხარ დაზედ მეტად... და... ჩემზე მაგას რათა ბძანებ. რის მტერი, რა მტერი? ეგ როგორა სთქვი ჩემზედა?

მარიამ. თვით მთავრობაა მფარველი!.. რაღა თქმა უნდა, კარგი მფარველობაა, ჩემმა მზემ, დარჩუა ბებუთას ხელში!.. ჰმ!.. მე ვიცი, რომ შენ რუსების დიდი ერთგული მომხრე ხარ და ამიტომაც მე შენ არა გკიცხავ, ეგ შენი სინიღისის საქმეა და არა ჩემი და მაგითი შენ არა გაქვს ნება, რომ მე მტრულად მომეკიდო... და...

ბაგრატ. ახა, ღმერთო ჩემო! საიდან მოგდის ეგ ფიქრი, დედოფალო?

მარიამ. მოიცა, სიტყვას ნუ გამაწყვეტინებ, დამაცადე ვითხრა რაც მინდა.

ბაგრატ. ბრძანე, ბრძანე, შენი ჭირიმე. . სულ სმენად გადვიქცევი.

მარიამ. ჰო, აი აგრე სჯობია, დედოფლის სიტყვის შეწყვეტას!.. შენ აი რა მითხარი: მამაჩემი დამპირდა, იმერეთის მეფე სოლომონთან მალულად წასვლას მოგიხერხებო. მამამ რა ჰქმნა, არ იცი?

ბაგრატ. ეგ შე პირველად მესმის, დედოფალო, და რაცა ჰქმნა მამა შენმა, სწო-

რედ, არა ვიცი რა. რაიცა სოლომონ მეფეს შეეხება, შენ განა არ მოგხსენდა, რომ ახლა ისიც დაეძებს რუსთა მფარველობას და თავისის მთელის იმერეთით, საქართველოსი არ იყოს, ნებაყოფლობით კისრულობს რუსთა ქვეშევრდომობას და შენა გგონია, რომ რაიმე მფარველობას გაგიწევს ახლა და თავის სამეფოში ბინას მოგცემს და შეგიხიზნებს?

მარიამ. ეგ არ ვიცოდი და ეგ ამბავი ძალიან მეწყინა... ჰმ... მაშ ჩემი ფიქრი და ჩემი იმედი გაცუღდა, გაჰქრა?.. ჰმ... სოლომონი გამცემს. .

ოთარ. უეჭველია! და მოვალეც კი იქნება აცნობოს მთავრობას შენი ამბავი...

მარიამ. მე და მამა ჩვენმა პირობა დავსდეთ, თუ რომ დღეს შუა დღემდისინ არას შემატყობინებს, მაშ ჩვენი დაწყობილობა არ მოხერხდება.

ბაგრატ. და არც მოხერხდება!

მარიამ. შენ ჩემი მტერი ხარ!

ბაგრატ. არა, მტერი კი არა, ქეშმეორის მოგახსენებ. აი, ბატონო, ოთარსა ჰკითხე, შეიძლება თუ არა შეუშინეველად თბილისიდან გარედ გასვლა? შენ ხომ შვიდი შვილი გყავს, ყველასი ერთად გაპარვა და მხლერილებით?! რასა ბრძანებ?! გზების ყველა გადასახვევზედ დარაჯი სდგას. ღენერალი ლაზარევისა ან მთავრობისაგან გასასვლელი ბარათი თუ არ წარუდგინეს, არავის გაუშვებენ.

მარიამ. ლაზარევი ბარათის მოცემაში უარს არ მეტყვის.

ბაგრატ. რასა ბრძანებ, ბატონო, ლაზარევი რომ ხელიდან გაგიშვას, ხომ ჩამოახრჩეს.

მარიამ. მე რა მენადვლება, ჩამოახრჩონ, ოლონდ კი მიშველოს მე და ქალაქიდან გასასვლელი ბარათი მომცეს.

ბაგრატ. კარგია, ერთი, შენი ჭირიმე, რა უცნაურადა ბძანებ!

მარიამ. უცნაური აქ არა არის რა! ლაზარევი მწყალობს, ჩემ თხოვნას შეიწყნარებს... დარწმუნებული ვარ უარს არ მეტყვის.

მზენათუნ. (სიტყვას გაწყვეტინებს) მეც ვიცი, უარს არ მეტყვის.

ბაგრატი. ამას უყურეთ ერთი კუმ თავი გამოჰყო, მეც ნახირ-ნახიროო! შენ ჩვენს ლაპარაკში რას ერევი, შე გამოშტერებულო, გადი აქედან!

მზენხათ. რასა სწყრები, ქა?!. გადი აქედან!.. არ გავალ, აქ ვიქნები ჩემს ქალბატონთან, აი რა!

მარიამ. (მზენხათუნს) კარგია, სუს!.. არა ოთარ, ეს მართალია, რასაც ბაგრატი ამბობს?

ოთარ. დიან, დედოფალო, მართალს მოგახსენებს უბარათოთ არც არავის გაუშვებენ ქალაქიდან, არც არავის შემოუშვებენ.

მარიამ. მაშ ტანთსაცმელს გამოვიცვლი; შენს კაბა-ახალუხს ჩავიცვამ, ბაგრატი და შენი ბარათით გავალ, მაშინ ვერ მიცნობენ.

ბაგრატი. ამას, ამ ჯოჯოხეთის ტარტაროზს კი (უჩვენებს მზენხათუნს) ოთარ ამილახორის კაბას ჩააცმევ? ხომ ყოველი ეშმაკი იცნობს ამ მზეთ უნახავსა! (მზენხათუნს ქაქალებს აყრის).

მარიამ. ახა, ღმერთო! მაშ ვერა ხერხდება რა?.. მაშ... მაშ რაღა ვქნათ ახლა? ოთარ მთავარ-მართველს უთხარი და შენც, ბაგრატი გაჰყევი ოთარს, უთხარით, რომ ნუ დამიშლის მე აქედან გასვლას! იმას არ ურჩევნია, რომ მე ჩემის ნებითვე გავალ აქედან? მაშინ ჩვენზედ შესაწყნარი არა ექნება რა და ამიტომაც...

ოთარ. ეჰ, რასა ბძანებ, დედოფალო, საქმის დაქერა აგრე განა შეიძლება? მე მგონია, რომ კარგი იქნება..

მარიამ. ღმერთო შენ შემიწყალე!! ჩემთვის რა იქნება კარგი და რა ავი, ეგ მე შენზედ უკეთესად ვიცი, მაგას კი არა გთხოვ, მე გთხოვ, დამეხმარეთ მეთქი, თქვენ ორივენი! ოთარ! დამეხმარე მივატოვო ეს ჩვენი, სხვისი ხელით დაპყრობილი მხარე და ამ დახმარებისათვის მე...

ოთარ. ბატონო, სხვისი ხელით დაპყრობილი კი არ გახლავსთ ეს ჩვენი მხარე, სრულის ნება ყოფლობით არის შეერთებული სწორედ ისე, როგორადაც ჩვენ, ჩვენისავე სრულის ნებაყოფლობით მივეცენით და კი არ შეგვიპყრეს და დაგვიმონავეს სისხლითა და სიკვდილითა, ცეცხლითა და მახვილითა.

მარიამ. სისხლითა და სიკვდილითა, ცეცხლითა და მახვილითა სჯობდა რომ ყოფილიყო საქმე. სისხლი და სიკვდილი იქნება სხვა ბედს მოგვანიჭებდნენ, ვიდრე ნებაყოფლობითი ქედის დახრა.

ოთარ. მაშ, შენის აზრით, ბრძოლითა სჯობდა საქართველოს შეერთება?

მარიამ. რასაკვირველია! ბძოლა თუმცა არ იქნებოდა თანასწორი, მაგრამ იქნებოდა სამართლიანი და ჩვენ გამარჯვებული გამოვიდოდით.

ოთარ. ეგ ვინ იცის რა იქნებოდა!

მარიამ. შეიძლება განა სიცოცხლე უბრძოლველად?.. აი, მივეცით ჩვენი თავი ჩვენი-სავე ნებაყოფლობით, უბრძოლოდ, განცხრომითა და სიხარულითაც კი, მაგრამ მაინც ვიბრძვით! იმათ არ უნდათ ჩვენი აქ ყოფნა, იმიტომ, რომ ჩვენ იმათ ვუშლით ჩვენის აქ ყოფნით. არ ვუნდივართ ჩვენ და სცდილობენ თავიდან მოგვიშორონ... ჩვენ ისინი არ გვინდა, არ გვინდა იმათი ახალი წესწყობილება და არ მივდივართ აქედან. ეს განა ბრძოლა არ არის?

ბაგრატი. ჰო და აი, სწორეთ მაგისთანა ბრძოლაში შენ წაგებული იქნები.

მარიამ. მალალი ღმერთი მოწყალეა! როგორც ის განსამართლებს, გამარჯვება იმას დარჩება!

ოთარ. ღმერთმა ჰქნას, რომ შენ მართალი გამოდგე!

მარიამ. მართალი ვიყავ, ვარ და ვიქნები ყოველთვის.

ოთარ. ეჰ... კარგი იქნებოდა, რომ აგრე ყოფილიყო, მაგრამ არა, შენ მაგას ვერ მოესწრები, დედოფალო!

მარიამ. ვერ მოვესწრები?!. ვერ მოვესწრები იმიტომ, რომ ჩვენ ყველანი სულით დატანჯი ვართ, სულით დაცემულნი, მე კი უკეთესის იმედითა ვარ...

ქ. ყიფიანი

(დასასრული იქნება)

შურის ძიება

(სვანთა წარსულ ცხოვრებიდან)

— დედაჩემო, დროა აწი შეგვასრულო ჩემი მოვალეობა, მიაბზე დაწვრილებით, როგორ მოჰკლეს მამაჩემი, დამილოცე იარაღი... დაე შეუდგე შურის ძიებას. — უთხრა 18 წლის ნარსავმა თავის დედას, რომელიც მზით განათებულ მაღალ დერეფანზე მამისეულ თოფსა სწმენდა. დედა იქვე იჯდა და შვილის საჩოხე მატყლს ართავდა.

— ეჰ! შვილო! — ხვნეშით წამოიძახა სიჩუმის შემდეგ დედამ: დრო კი არის, მაგრამ ძნელია დედისათვის შვილის გაშვება სისხლის საღვრელად.

— არა, დედა, შენთვის უფრო ძნელია უნდა იყოს, რომ შენი შვილი სხვას ჩამორჩეს რამეში და ტოლ-ამხანაგების დასაცინრად გაუხდეს საქმე. ბავშვი აღარა ვარ, რომ საქმეს ვერ გაუძღვე. ნულარ აყოვნებ და მიაბზე.

დედა ჯერ ხმას არ იღებდა, შემდეგ რაღაც სულგრძელობით, ამაყად მალლა ასწია თავი და მტკიცედ წამოიძახა:

— მართალია, შვილო, მართალია. აქ დედის ცრემლებს და სიბრაღეულს ალავი არა აქვს. შენ ახლა 18 წელი შეგისრულდა და შეგისრულდა მისთვის, რომ მოახლოვდა დრო მოვიცილოთ თავიდან ეს ჩირქი, რომელიც მთელ ჩვენს გვარეულობას აქვს მოცხებული მამიშენის სიკვდილით... გადაიქვც, შვილო, მებად და ღვთისრისხვად, დაეცი მტრებს თავზე. მათ მამაშენი მოჰკლეს გზაში. ყვავ-ყორნებს და ტყის ნადირებს გადაუგდეს მისი სხეული შესაქმელად, მხოლოდ მგორე კვირეს ვიპოვეთ მთლად დაგლეჯილი და სახე ამოკორტნილი. შენ მაშინ პაწაწა იყავ და როდესაც მამაშენის ცხედარი სახლში მოვასვენეთ, მწარედ სტიროდი... იმ დღის შემდეგ შენს ბეღს ჩაექსოვა შურისძიება, იმ დღის შემდეგ შენ მე არ მეკუთვნი და აღიზარდე მისთვის, რომ შური იძიო...

— და ვიძევ კიდევ! წამოიძახა ბრახ-მოკრევით შვილმა და გაუწოდა დედას თოფი: ჰა, დედაჩემო, მიკურთხე ეგ მამისეული თოფი და დამლოცე...

დედამ ჩამოართვა შვილს თოფი და გრძობიერად წამოიძახა:

— შურის ძიების ანგელოზებო, თქვენის სახელით ვაკურთხებ ამ თოფს; კურთხეული იყოს და ერთგული თავის პატრონის. მისი ტყვია მტრის მეხი იყოს; წამლის აღი—ჯოჯოხეთური გენია, კვამლი—სულის შემხუთავი შხამი, ხოლო ხმა—თავზარ დამცემი და გულის შემზარავი ქექა ქუხილი... შეუისხნობოცეთ პატრონის გულის წყრომას ამ თოფის რისხვას...

შემდეგ მიუბრუნდა შვილს და გადასცა თოფი:

— ახლა შენ იცი, შვილო, თუ სირცხვილს არ აქმევ ამ თოფს. ვინ იცის, რამდენ ათეულ წლის განმავლობაში, პირნათლად ემსახურება ეგ თქვენს გვარს. ამ თოფით შენმა მამა-პაპამ არა ერთხელ და ორჯელ ჩამორცხა სირცხვილი; არა ერთსა და ორს მტერს დაუბნელა თვალები... და, იმედია, მამა-პაპის ანდერძს არც შენ უღალატებ. კურთხეული იყავ, შვილო. იყავ მტერთა რისხვის მიმცემი და დედის ნამდვილი შვილი. უთხრა გულამოჯდომით დედამ და ცრემლებით შემოეხვია კელზე შვილს.

— გამდლობ დედა! ვიყო წყეული თუ გიღალატო. ეხლავე გავალ და ჩემს ბიძაშვილს ყანსავს ვეტყვი, რომ ხვალისთვის მოემზადოს.

ამ სიტყვებით იგი გაუსწრტა დედას და ყანსავისაკენ გაექანა.

ამ. პირველი

(დასასრული იქნება)

მუ. „რიგოლუსო“ ქარ. სხანაზე

სამშაბათს, 29 ქრისტეშ., სახალხო სახლში, სახალხო მუსიკალურმა საზოგადოებამ გაიმართა მსოფლიო კომპოზიტორ ჯუზეპე ვერდის თხრობა „რიგოლუსო“, ქართულად თარგმ. გ. დოდაშვილის მიერ. პირველ წარმოდგენაზე ვერდის დაგესწარით და დიდ დამნაშავეთაც ვთვლით ჩვენს თავს, ვინაიდან ეს ისეთი ფრიალ საუურადღე-

ბო მთავრებსა ჩვენს სტენისათვის, რომ უკლებლივ დიდი თანაგრძობით უნდა შევხვდეთ. მართლაც და თუ ჩვენ სტენსზე ოპერამ ფეხი მოვიდა, თუ მას სპორტული ჩაუბრა და შევიდრ ნიადაგზე დადგა, დიდი კულტურული მნიშვნელობა უქნება ჩვენთვის. კარგად ვიცით, თუ მუსიკას რა მიზანი აქვს ცხოვრებაში. მუსიკა—ეს არის უდიდესი ხელფანება, დიდი გამომსახველი ადამიანის ცხოვრებისა, მისი სულსკვეთებისა და სისარული მატარებელი: მოხერხებულნი ამბობს: ადამიანის სული, სკულპტურის და მხატვრობის გარდა, ნათლად და შეათოდ იხატება უფრო ბოლოში, განსაკუთრებით კი დრამისა და ტრაგედიაში. მაგრამ არის ერთი კიდევ სხვა დიდი ხელფანება, რომელიც უკლებლივ ხელფანებაზე მაღლა სდგას. ეს არის მუსიკა“ო. მაგრამ განა მარტო მოხერხებულნი არის ამ აზრისა? ნიციუ, მკაცრი და გულქვა ნიციუც კი თავს იხრის და გვეუბნება: „მუსიკის შეფაღა—ადამიანის სულია! განუღება თუ არა მისი სიმი, განუღება ადამიანის სულიცა“ო. დიდებულნი შექსიბიანი ასე გამოსთქვამს თავის აზრს: „ვისაც მუსიკის ხმა გულს არ აუტკრებს, იგი ბარბაროსი იქნება უტკველად, აზაზაკი და წარმართი, რომელსაც არც კარგში უნდა ენდოთ და არც აგშიო“. ყოველი ადამიანი, ამ ხელფანების დარტყმის უნდა მუხლს უგრიდეს და მის დიად მიზანს, მისწრაფებას ადიღებდეს!

უკლებლივ ეს იმის მახერხებელია, თუ რა ადგილი უჭირავს ხელფანების და განსაკუთრებით მუსიკის ადამიანის ცხოვრებაში.

ქართულ საზოგადოებას უკვე ბედმა არგუნა იმისთანა გამოჩენილ კომპოზიტორების მუსიკის მოსმენა, როგორც არიან ჭუნო („ფაუსტი“), რუბინშტეინი („დემონი“), რასინი („სეფელილი დალაქი“), ბიზე („კარმენი“) და ახლა ვერდიმდისაც მივახწიეთ. ეს გაბედულად ნებას გვაძლევს, მომავალში ვაგნერის ნაწარმოებზე ვიფიქსებოთ.

რასაკვირველია, თუ დიდი საზომით მოვთხოვთ სახალხო მუსიკალურ საზოგადოებას, მაშინ მათ მიერ შესრულებული ოპერა ჩვენ სრულიად ვერ დაგვაკმაყოფილებდა, ძალიან სუსტი იქნებოდა, მაგრამ ჩვენ აქ მხედველობაში გვყავს ის ძალები, როგორც იყვნენ და უნდა სიმართლე გთქვამთ, რომ შედარებით ობ. „რო-

გოლეტო“ მშენივრად ჩატარეს, თითქმის მოლოდინსაც გადაატარებს. თვით მარტიტურა არ არის ერთ-ერთ შედეგთაგანი ნაწარმოები, სახელგანთქმულ კომპოზიტორისა. მის უდიდებულეს ნაწარმოების „აიდასთან“ შედარებით „როგოლეტო“, როგორც მუსიკალური ნაწარმოები, სუსტია. ხშირად შეხვდებით ვალებ ადგილებს შეფაღებში, ტრივიალურ ჭანკებს, სადაც მთლიანად ვერ არის კოლორიტი დაცული, მაგრამ ვერდის მიმდინებელი ნიჭი, მისი ჭეინალობის ბეჭედი აქაც სჩანს. ოპერაში არის მშენიერი გრძობა-წარმტაცო, ფართო კანტილებები, მკონებაკე, საამო მორტივები და უფველთვის სასიამოვნოა მისი მოსმენა. მთავარ მარტიას როგოლეტოს ასრულებდა ბ-ნი ცომელიძე, რომელსაც ჩვენი საზოგადოება კარგად იცნობს, როგორც მრთვესიონად-მომღერალს, ფიგაროს და დემონის მარტიების აღმსრულებელს. მომღერალს კარგი საამო ტემბრის დრამატიული ბარიტონი აქვს. თუმცა მისი ხმა შესამჩნევად ჩახლეჩილია, მაგრამ მაინც სითბოებას არ არის მოკლებული. კარგი სუნთქვა აქვს და ფართო დიაპაზონი. მშენიერი ფრაზირაციის წყალობით უფველი ნიუანსი ნათლად გამოვკვება. სტენსზედაც კარგად და თავისუფლად უჭირავს თავი. ჯილდას მარტიას ქ-ნი კალანდაძე-ვახაგისა მღეროდა. ეს შეტად ძნელი მარტიასა და დიდ მადლ ტესიტურას თხოულობს. შედარებით მაინც კარგა შესრულა. ეტუობა მომღერალ ქალს კოლორატურა ვერა აქვს კარგა მოქნილი და იმიტომაც ჭერცოგთან დუეტში ჟროფანი მგრძობიერება ვერ გამოიჩინა. კარგი იყო ბ-ნი კურბატოვიც. მომღერალს საამო მარტიას სუსტი ხმა აქვს. საშუალო რეგისტრი კარგია, მხოლოდ მადლ რეგისტრებს თავისუფლად ვერ იღებს. კონტად შესრულა უგანსკენელ მოქმედებაში არიოზო „ლა-მასსა ქალსა“. ცოტა ხელს უშლიდა რუსული აქცენტია. არა უჭირდარა ბ-ნ არგვეთედს (გრანფი მონტერონე). დანარჩენებიც ანსაბლს ხელს უწყობდნენ.

ოპერას მშენივრად ხელმძღვანელობდა ცნობილი ხელ. ფაღიაშვილი. შესამჩნევი ნაკლი ჭქონდა ორკესტრს:—სუსტი იყო მკონისაშობა შემადგენლობა.

ხალხი აუარებელი დაესწრო და თანაგრძობა

ბითაც შესვლა ახერხდეს. მხოლოდ წესიერება არ იყო დატყუი: მუხურებელთა ერთი ნაწილი, ვინც დახირს სამარცხვინოდ იქცეოდნენ და ძალიან ხელს უშლიდა ახერხის მოსმენას. უგერტიურობისა არც თავი გავიგია და არც ბოლო ისეთი ყრბამუხი იყო. რადის უნდა მოკლავს ამას ბოლო? ამ გვარი თავდაუტყურელი სიტინიციე ხომ სეკაციონების ტაძრის ჩიჩქის მოცხებაა?!

ვ. გარბიკი
დამწვარი თეატრის ნაფერფლზე „ახალმა კლებმა“ უკვე განაახლა სცენა და ახალი წლის შეგებების დამეს, 31 ქრისტ., ქართ. დრამ. დასმა ამ სცენაზე წარმოადგინა „ზღაპარი კოშკში“. სცენა წინაა წამოწეული, დარბაზი სადა, სასხდომი სწორი. წარმოდგენის მართვა შეიძლება, თუ ხმის დამქსაქველი მიზნები ააცილებს. ამავე „ახ. კლ.“ სცენაზე 2 იან. ქართ. თეატრის დარსების სასწავლოდ წარმოადგინეს „ფული და ხარისხი“ და „სამზადისი“. საზოგადოება ბლომად დაესწრო.

სახალხო სახლში 2/1 წრემ ქართ. თეატრ. დარსების ხსოვნის აღსანიშნავად წარმოადგინა „გაყრა“ და „ღაფა“, მე-2-ე მოქ., ორივე გ. ერისთავისა. ორივე პიესამ კარგად ჩაიარა, საუცხოვონი იყვნენ ვ. გამყრელიძე, ს. რომანიშვილი (ხარიტონ ფილ.), ნინიძე (გოდობრელიძე), ნ. გოციონიძე (თარჯიშანი). წარმოდგენას ეტყობოდა რეჟისორის (კ. შათირიშვილის) მაღლიანი ხელი. აუარებელი ხალხი დაესწრო.

გაშა-ფაგელას საღამო მ. ხერხეულიძის თაოსნობით ნაძალადეგში გაიმართა კვირას, 3 იან. I განყ. გაყას სამწერლო მოღვაწეობის შესახებ მოკლე დანახიათება-სიტყვა „გაშა—ხალხის სული“: იოსებ იმედაშვილმა; II განყ. ლექსები:—მ. ხერხეულიძემ, ბ. ასოსპირელმა, გ. შინატეხელმა და გ. ქუჩიშვილმა; III განყ. „აკო ყაჩაღი“, IV განყ. „ცოცხალი სურათი“. თეატრი ხალხით სავსე იყო. შემოსავალი ქართ, მოღვაწეთა აგარაკის ასაშენებლად გადაეცემა.

ხაშურის ქართ. დრამ. წრის გამგეობამ 27 და 29 ქრისტემ. ორი სადღესასწაულო წარმოდგენა გამართა: პირველი საკუთარს სათეატრო შენობაში, მეორე—რკინის გზის საზოგადო საკრებულოში. 27 ქრისტემ. ითამაშეს: „ლალატი“ ფარსი 1 მოქმ., და „დედის ერთა“ ვ. გუნიასი. წარმოდგენის შემდეგ გაიმართა ცეკვა—საჩუქრებით. 29 ქრისტემ. განზრახული იყო პ. ირეთელის „ბედნიერი დღე“ს დადგმა, პიესაც მომზადებული იყო, მაგრამ ერთ მოწაწილეს ქალის მოულოდნელი უარის გამო გადაიდო, სამაგიეროთ დაიდგა: „თამარ ბატონიშვილი“-ს უკანასკნელი მოქმ., გუნიას „დაძმა“-ს მე-4 მოქ. ბოლოს ცეკვა ევროპიული და აზიური. ორივე საღამოს ხალხი ბლომად დაესწრო. ამ ბოლო დროს, ხაშურის ქართ. დრ. წრის გამგეობა უშინაარსო პიესებით უმასპინძლდება საზოგადოებას, რაც აინხნება იმ სასწუხარო გარემოებით, რომ წრეს

არა ჰყავს მოთამაშე ქალები, ჩვენი ინტელიგენტი ქალები კი, ცოტას გამონაკლისით, სცენას უფრთხიან და მეტ თავისუფალს დროს სადგურზე ატარებენ.

ნიკო გურული
ძ. არმავირის ქართვლოზა თუმცა რიცხვით სამასს აღემატება, დღემდის რალაც ძილს მისცემოდა, დღემდე მათთვის არ არსებობდა არც სამკითხველო, არც წარმოდგენა ქართულ ენაზე, არც ქართულ ჟურნალ-გაზეთები და სხ. წარმოდგინეთ, დღესაც ზოგიერთებს სამარცხვინოდაც კი მიაჩნიათ თავიანთი თავი ქართველად აღიარონ, იმ დროს, როდესაც მათ უცხო ენაზე ლაპარაკი თითქმის არც კი იციან, გვარებიც გადაკეთებული აქვთ და სხ. ახლანდელ დარსდა წ.-კ. გ. ს—ბ. ბ. ი. მგელაძის წყალობით. დარსდა თუ არა წ. კ. ს—ბა, ადგილობრივმა ქართველობამ იწყო ნელ-ნელა შეერთება-შეკავშირება ერთმანეთ შორის, იმავე მგელაძის თაოსნობით შესდგა სცენის მოყვარეთა ჯგუფი, რომელმაც მიზნათ დაისახა თვეში ორჯელ მართოს ქართული წარმოდგენა და არმავირის განყოფილების ქ. შ. წ.-კ. გ. სახ.-თან ერთად იმოქმედოს. აი, ამ მიზნით სამზაბათს 22/XII—15 წ. მესნიაკინის თეატრის დარბაზში, ობოლ-უპატრონო ბავშვების სასარგებლოდ ი. მგელაძის რეჟისორობით გაიმართა პირველი ქართული წარმოდგენა. წარმოდგენილ იქმნა ა. ცაგარლის 4 მოქ. ისტ. პიესა „ქართველი დედა“.

როლები შესრულებების მხრივ საუცხოვონი იყვენ ბ. ბ. ი. მგელაძე (უსუფ-ფაშა), გ. გიორგობიანი (გახტანგი), დ. მამალაძე (ომარ-ხანი), ბ. ცეცხლაძე (პაპუა); ქ. ქ. მ. კაიშაური (ლეილა), ი. ინაშვილი (მარინე), ა. კოპლატაძე (ფატმა). აგრეთვე გვარიანი იყვენ ბ. ბ. ე. დათუნაშვილი (ფარსადანი), დ. კარიაული (სულიმიან ბეგ.). საერთოდ წარმოდგენამ გვარ ანად ჩაიარა. ხალხი ბლომად დაესწრო. შემოვიდა: ბილეთების გაყიდ. 525 მ. 80 კაპ., შემოწირულება—15 65 კ., ბუფეტმა ივაჭრა 147 მ. 61 კ. სულ 689 მან. და 06 კაპ., აქედან დაიხარჯა 420 მ. და 42 კაპ. წმინდა დარჩა 268 მ. 64 კ. რომელიც დანიშნულები სამებრ გადაეცა. დიდი მადლობის ღირსია ბ. ბ. ი. მგელაძე და სან. კაველაშვილი, რომლებიც ენერგიულად მუშაობენ საზოგადო საქმის ასპარეზზე.

იმედია არმავირის ქართველები უფრო დაინტერესდებიან და ხელს შეუწყობენ ასეთ დიდებულ საქმეს—ჩვენი ერის კულტურულ წინსვლას, მედგარი

ქართ. კულტურის მოქმ. საზ-ის კრებაზე 26 ქრისტ მრავალი საზ-ის თანასწრებით მ. ხერხეულიძემ წაიკითხა „ქართველი ქალი და აკაკი“, ხოლო ყორღანიამ ისაუბრა ქართულ ადათების შესახებ, რომელმაც დიდი შეხლა-შემოხლა გამოიწვია. მ. ხერხეულიძის მოხსენება ახლო დროში ჩვენს ჟურნალში დაიბეჭდება.

ქუთაისის „ქართული დრამის“ მეორე თვის განმავლობაში იგივე შემადგენლობა აწარმოებდა საქმეს, რომელიც პირველში. მხოლოდ მესამე თვის დასაწყისს დასიდან გავიდნენ ქ. შოთაძე და ბ. ზარდალიშვილი. სანგარიშო თვეების განმავლობაში წარმოდგენილ იქნა: პირველად ქუთაისის სცენაზე — „საღამოს ოქსის“ რამიშვილის, „ბურუსი“ ჭანტუაშვილის, „მოსე მწერალი“ (ნინოშვილის სადამოზე წაკითხულ იქნა გრიშებსა და კოსტიუმებში), „უგვირგვინო მეფენი“ შანშიაშვილისა, „მზის საიდუმლო“ გიგეისა, „გიორგი III“ გ. შარვაშიძისა 2-ჯერ ზედი-ზედ. ძველთაგან — „დალატი“ 2-ჯერ, „დაძმა“, „შემკვიდრე შრინცი“, „დღენი ჩვენი ცხოვრებისა“, „მადამ სან-ჟენ“, „ფეგან სპიგეტელის მთავარი“, „ვიდრე ხვალ, უფალო?“, „მხატვარ კახი“, „ცინის საიდუმლო“, „უნიადაგონი“, „დაძირული ზარი“.

ამავე ორი თვის განმავლობაში დასი ორგზის გაემტზაფრა ფოთსა და ბათუმს და ორივე მთავანობის დროს დიდ ძალი საღისი დაესწრო მის წარმოდგენებს ორივე ქალაქში. აქ წარმოდგინეს: „მადამ სან-ჟენ“, „დალატი“, „ჭამლეტი“, „სამშობლო“, „დღენი ჩვენი ცხოვრებისა“, „ვიდრე ხვალ, უფალო?“, „უგვირგვინო მეფენი“.

მეორე თვის განმავლობაში ქუთაისში გაიმართა სულ 10 წარმოდგენა. მათ შორის 5 ჩვეულებრივი, 3 იათ-ფასიანი და 2 საბუნეფისო (ანდრეიკაშვილის და ულაბეგიშვილისა).

მესამე თვის განმავლობაში კი გაიმართა სულ 9 წარმოდგენა. მათ შორის ჩვეულებრივი 4, 2 ფას-მომატებელი (გიორგი III, რადგან მისმა წარმოდგენამ თითქმის 400 მ-მდე ხარჯი გამოიწვია) 3-ც იათ-ფასიანი. ერთი წარმოდგენა სახელდობრ „უნიადაგონი“ დადგმული იყო ანადმუფო მსახიობ გ. შადიკაშვილის სასარგებლოთ, რომლის წმინდა შემოსავალიც დანიშნულებიანებერ უკვე გადაეცა.

ამ ორი თვის განმავლობაში წმინდა შემოსავალი უდრიდა 2459 მ. 81 კ. აქედან მხოლოდ ფოთმა და განსაკუთრებით ბათუმმა ერთი მეორეზე ამხანაგობას შესძინა 800 მ. წმინდა. საერთო შემოსავალი კი ბათუმისა 2-რე მთავანობის დროს სულ 5 წარმოდგენაზე უდრიდა 1965 მ. 05 კ.

დადგობრივმა პრესამ დიდათ მოიწონა წარმოდგენილ პიესებში: „უგვირგვინო მეფენი“ შანშიაშვილისა, „ბურუსი“ ჭანტუაშვილისა და „გიორგი III“ შარვაშიძისა. — ელი

წვრილი აზრები

— **ზალვა დალიანი**, ქუთაისის დასის მესვეური, გასულ კვირას თბილისის იყო სათეატრო საქმეზე. სხვათა შორის, ახალი პიესები დაიგულა ქუთაისის სცენაზე დასადგმელად.

◆ **მწერალი ძალი აზიანი** სწერს ახალს ორიგინალურ 4 მოქ. პიესას „ეკლიან გზაზე“ ქართველ მწიგნობართა ყოფა-ცხოვებიდან.

◆ **ქუთაისის თეატრში** ამ მოკლე ხანში წარმოდგენილი იქნება: „ბედის ტრიალი“, „მოლიპულ გზაზე“, „ბრძოლის ველი“, „პადუის დედოფალი“ და სხ.

◆ **ზანო აბაშიძე** საგასტროლოდ ქუთაისს გაიწვიეს.

◆ **ელ. ჩიქაიანი** პატივსაცემლად სადღესასწაულო წარმოდ. ქუთაისის დასიც გამართავს.

◆ **ვალ. გუნიბ** 6 იან. ქუთაისის იყო საგასტროლოდ მეფე ლირის შესასრულებლად.

◆ **„ხარფუნის კლუბი“** თუმცა ახალ წელს შეეგება, მაგრამ მესამე დღეს ჯარის საჭაროებისათვის დააცვინეს. მამასახლისთა საბჭო ცდილობს ახალი ბინა იშოვოს.

◆ **დუბუ მებრალმა** თავისი ახალი 3 მოქმ. დრამა-პოემა „პრომეთეი“ ქართ. კულტ. საზ. თაონო ბით საჯაროდ წაიკითხა 4 იან. ხალხი მრავალი დაესწრო. პოემის წაკითხვის შემდეგ გაიმართა ცხარე კამათი პოემა შინაარსიანი. სიყურადღებო. ავტორს განზრახვა აქვს შეასწოროს და შემდეგ დაბეჭდ.

◆ **ა. ბალმონტმა** მოსკოვში რუსთველის საღამო გამართა. დაწერილებით შემდეგ.

◆ **ნინო დავითაშვილი** საგასტროლოდ ქუთაისს ეწვევა 24 იან. „პადუის დედოფალში“ მონაწილეობის მისაღებად.

◆ **არმაზირში** ნინობას 14 იან. გაიმართება აკაკის საღამო.

◆ **ვლ. ალ.-მისნი** მონაწილეობით სინემატოგრაფის ლენტზე გადაღებულია ტურგენევის „მამები და შვილები“ და უკვე რუსეთში ყველგან აჩვენებენ.

◆ **„თეატრი და ცნობარება“ გაუშვირს:** 1) ალ. გარსევანიშვილმა ქუთაისის რუსთაველის სამკითხველოს; 2) თბ. სვეტის“ მოსამსახურებმა—სოფ. ტაშაკონის მომხმარ. საზ. „სინათლე“-ს. 3) ნიკიფორე ჩხარტიშვილმა—ძიმითის სამკითხველოს (გურიაში).

რედაქტორ-გამომცემელი ანნა იმედაშვილისა

